

REVISTA *FLAMURI* (1934–1944) A LICEULUI MILITAR „REGELE FERDINAND I” DIN CHIȘINĂU

CZU: 94(478):355.7

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.1-76.13>Doctor în istorie, conferențiar cercetător **Marin BUTUC**E-mail: butuc.marin@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1695-4637>

Agenția pentru Știință și Memorie Militară

FLAMURI JOURNAL (1934–1944) OF THE “REGELE FERDINAND I” MILITARY HIGH SCHOOL FROM CHISINAU

Summary. The Great Union of 1918 led to the reorganization of the education system in Bessarabia which also included military education. Thus, in 1919, the “Regele Ferdinand I” Military High School was established in Chisinau, which actively took part in the training of national military. The military educational process had an interactive character, involving students in research activities and the elaboration of literary works inspired by national themes, traditions, folklore, etc. The intended educational objectives were achieved through cultural, scientific and didactic events, but also through the drafting of publications that publicized them. The literary journal *Flamuri* published by the “Regele Ferdinand I” Military High School, represented a context for promoting talented military students, being also the expression of the performance of young people in various fields such as: science, literature, sport, culture, etc. At the same time, this journal was an institutional framework with a cultural and scientific content, as a faithful expression of the educational policies of the time.

Keywords: military education, military high school, military education, literary journal, educational policies.

Rezumat. Marea Unire din 1918 a determinat reorganizarea sistemului de învățământ din Basarabia, care a inclus și învățământul militar. Astfel, în anul 1919, la Chișinău a fost înființat Liceul Militar „Regele Ferdinand I”, care a participat activ la pregătirea cadrelor militare naționale. Procesul educațional militar din această instituție avea un caracter interactiv, implicând studenții în activități de cercetare și elaborare de lucrări inspirate din tematica națională, tradiții, folclor etc. Obiectivele educaționale propuse erau realizate prin evenimente culturale, științifice și didactice, dar și prin elaborarea de publicații care le mediatizau. Revista literară *Flamuri*, editată de Liceul Militar „Regele Ferdinand I”, a constituit o platformă de promovare a studenților militari talentați, oglindind, totodată, performanțele obținute de tineri în domenii precum știință, literatură, sport, cultură ș.a. În același timp, publicația constituia un program instituțional al cărui conținut cultural și științific era o expresie fidelă a politicilor educaționale ale timpului.

Cuvinte-cheie: învățământ militar, liceu militar, revistă literară, politici educaționale.

INTRODUCERE

În contextul etapei istorice din anul 1917 și începutul anului 1918 se atestă circumstanțe favorabile, cu vădite tendințe de afirmare a învățământului național în Basarabia. Organizațiile politice, asociațiile și mișcările timpului revendicau insistent „... dobândirea drepturilor cetățenești și naționale pentru moldovenii din Basarabia și de dincolo de Nistru” [1, p. 40], fapt ce implica o vastă autonomie educațională și introducerea limbii române ca limbă de predare la nivelul școlii naționale, dar, desigur, și schimbări fundamentale ale conținutului didactic pentru toate treptele de instruire. Acest fapt a determinat deschiderea de școli naționale, în special în localitățile unde vorbitorii de română erau majoritari. Cu atât mai mult, Marea Unire de la 1918 a impulsionat în mod firesc dinamica reorganizării și naționalizării sistemului de învățământ

primar și secundar în Basarabia [1, p. 51]. Din această perioadă, treptat, învățământul basarabean își capătă conținutul național firesc, prin deschiderea de instituții cu predare în limba română ca parte a implementării politicilor educaționale ale statului.

Tendențele de reorganizare și naționalizare au cuprins și învățământul militar. Astfel, în baza solicitării conducerii Ministerului de Război din anul 1919, se constată necesitatea înființării a trei licee militare în zonele istorice ale țării – Basarabia, Transilvania și Banat. Inițial, s-a propus întemeierea instituțiilor militare de învățământ la Chișinău, Sibiu și Timișoara. În etapa premergătoare deciziei finale, Sibiu a fost înlocuit cu Târgu Mureș. În consecință, prin Înaltul Decret Regeal nr. 3613 din 21 august 1919, emis la Castelul Peleş de către Ferdinand I, se aproba înființarea a două licee militare – Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău și Liceul Militar din Târgu Mureș [2, p. 583].

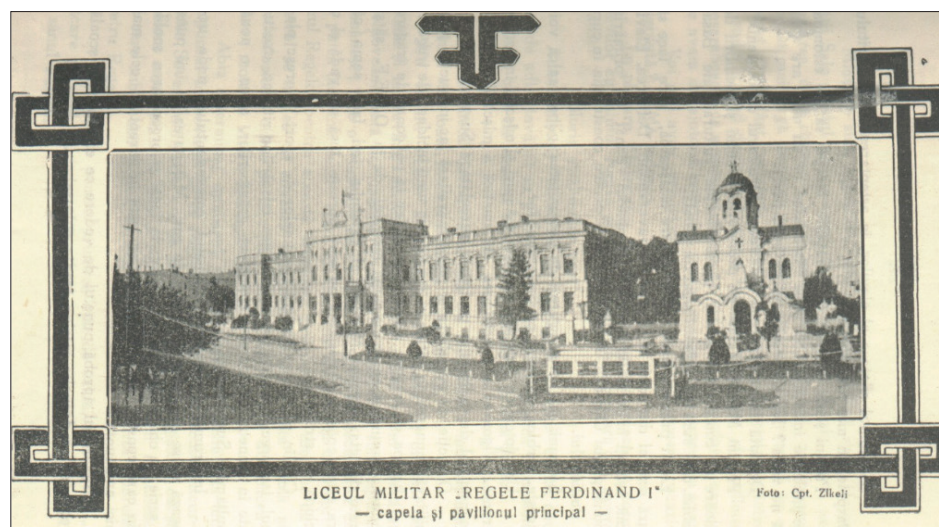

Figura 1. Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău, anul 1935.

Foto: căpitan Zikeli [5].

Referențial Decretului Regal, Ministerul de Război emite ordin către Direcția a 4-a Geniu 2806/2 septembrie 1919 [3, p. 7], prin care solicită acordarea spațiilor necesare acestor instituții de învățământ militar, precum și procurarea de mobilier, cazarmament, echipament militar, materiale didactice și asigurarea aprovizionării activității de instruire [3, pp. 7-8].

În contextul tendințelor generale de unificare națională, programele de instruire militară ale instituțiilor militare nou-create corespundeau structurii și misiunii instituțiilor similare din țară, cu disciplinele subsecvente procesului de studii, repartizat în trei trepte (primară – clasele I-IV; gimnazială – clasele V-VII și liceală – clasa a VIII-a). Instruirea elevilor militari era orientată pe un spectru disciplinar amplu, printre care educația lingvistică în baza normelor limbii literare românești, cunoașterea limbilor străine (reprezentată de disciplinele: limba franceză, limba germană, limba latină, limba elenă), dar și cultivarea simțului estetic, prin obiecte de studiu, cum ar fi: desen, literatură, muzică vocală, muzică instrumentală, lucru manual ș.a. La Liceul Militar din Chișinău (Figura 1) se predau și un șir de obiecte de cultură generală: religia, istoria, geografia, matematica, științele naturale, caligrafia, filosofia, educația morală, chimia, dreptul, igiena, psihologia, economia politică, precum și, nu în ultimul rând, discipline militare de specialitate – instrucție militară, pregătire fizică ș.a. [4, p. 92]

Majoritatea disciplinelor conțineau expresia clară a tendințelor generale ale politicilor educaționale și culturale de consolidare a unității naționale românești, cu atât mai mult cu cât provinciile revenite în contextul statului unitar au suferit istoric de influențe străine diversificate în funcție de zonă și care aveau impact

până la etapa istorică respectivă. Reformele naționale de unificare a învățământului, respectiv învățământul militar, includeau două domenii care urmau a fi valorificate: cultura națională și cercetarea științifică. Astfel, intervenția factorului cultural și de cercetare științifică în procesul de învățământ al instituțiilor militare era „conștientă și planificată” [6, p. 48].

În Liceul Militar din Chișinău realizarea acestui deziderat educațional se ralia proceselor educaționale din instituțiile de învățământ din țară, fapt ce presupunea numeroase activități cu implicarea personalităților din diverse domenii, a cadrelor didactice notorii ș.a. în vederea cultivării valorilor naționale. În acest sens, instituția de la Chișinău avea în calitate de dascăli reprezentanți de seamă ai intelectualității basarabene, printre care deținători de titluri științifice, politicieni, autori de manuale, poeți, compozitori ș.a. [4, pp. 94-95]. Totodată, procesul de educație avea un caracter interactiv, de implicare a elevilor militari în activități de cercetare și elaborare a lucrărilor literare cu orientare către motive naționale, tradiții, folclor etc. Obiectivele scontate se realizau prin manifestări culturale, științifice și didactice, dar și prin elaborarea de publicații care popularizau aceste realizări.

REVISTA LITERARĂ A LICEELOR MILITARE ROMÂNEȘTI: AUTORIZAREA DENUMIRII, CONȚINUT ȘI OBIECTIVE

În anul 1934, la Chișinău atestăm reluarea aceleiași idei cu un pretins impact plener și general valabil pentru toate cele șase licee militare din țară. Astfel, pentru anul de studii 1934–1935, se susține ideea editării unei publicații destinate învățământului militar, a unei reviste care urma să devină un mijloc și o metodă de popularizare a

științei și de promovare a valorilor culturale românești, ca fundament al cultivării unei conștiințe de origine unitară. Pe lângă alte reviste apărute și cunoscute la acea vreme în liceele militare (*Atheneum*, *Știință și progres*, *Crai Nou*), la Liceul Militar din Chișinău, în cooperare cu Liceul Militar din Târgu Mureș, se propune editarea unei reviste reprezentative pentru politicile educaționale ale țării în domeniul învățământului militar. Inițial, aceasta a fost intitulată *Șoimii*, denumire preluată de la revista editată la Liceul Militar „Nicolae Filipescu” din Târgu Mureș în perioada 1925–1930. Propunerea, precum și data apariției primului număr – 1 septembrie 1934, venea din partea Liceului Militar din Chișinău într-un demers către Direcția Liceelor Militare al Ministerului Apărării Naționale (MAN). Se propunea, de asemenea, elaborarea revistei în cauză în două secțiuni, și anume: partea literară, realizată la Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău, și partea științifică, aflată în responsabilitatea Liceului Militar „Mihai Viteazu” din Târgu Mureș. Revista *Șoimii*, ca proiect de publicație, își asuma scopul de a forma „spiritul de solidaritate și camaraderie al viitorilor ofițeri încă din primele începuturi ale vieții ostășești prin legături intelectuale [...] Revista tinde, așadar, să se ajungă prin camaraderie intelectuală la camaraderie profesională.” [7, ff. 12-15] (Anexa 1).

Ulterior propunerii de statut al revistei sus-menționate, comandantul Liceului Militar „Regele Ferdinand I”, colonelul, dr. Vasile Nădejde (Figura 2), personalitate notorie în domeniul educației și cercetării, autor al studiului monografic de referință, intitulat *Istoria Armatei Române*, trimite o scrisoare de informare tuturor liceelor militare, prin care aduce la cunoștință procesul inițiat și îndeamnă celelalte instituții să contribuie cu materiale pentru conținutul revistei în curs de elaborare [7, f. 30] (Anexa 2). Rubricile stabilite erau următoarele: *Pagina literară și de folclor*, *Pagina franceză și latină*, *Pagina sportivă*, *Pagina distractivă*, *Cronica liceelor militare*, *Recenzii și Poșta redacției*.

Din darea de seamă a comandantului Liceului Militar „Regele Ferdinand I”, colonelul Vasile Nădejde, cunoaștem că denumirea de *Șoimii* nu a fost agreată la nivelul Direcției Liceelor Militare, din acest motiv procesul editării revistei fiind tergiversat pe tot parcursul toamnei 1934. Adevărata cauză a acestei dezaprobari a fost preluarea nemotivată a denumirii revistei existente în perioada 1925–1930 la Târgu Mureș. Într-o scrisoare către Direcția Liceelor Militare, colonelul V. Nădejde își exprimă acordul de a o redenumi. În ceea ce privește caracterul distinct al publicației, el reafirmă misiunea acesteia de a educa elevii tuturor liceelor militare și că revista „trebuie să fie inspirată de o ideologie unitară”. Totodată, comandantul Nădej-

de consideră că odată cu aprobarea statutului, acesta trebuie trimis tuturor liceelor militare, „... cu ordinul categoric de a se conforma relativ la chestiunea unei efective colaborări a elevilor, această chestiune făcând obiectul controlului și aprecierii Direcției Liceelor Militare” [7, ff. 38-39] (Anexa 3).

Constatăm totuși că nici la data de 5 decembrie, Direcția Liceelor Militare nu a aprobat un titlu pentru revista aflată în proces de elaborare, fapt pe care îl deducem dintr-o altă scrisoare a colonelului, dr. V. Nădejde, către Direcția Liceelor Militare, care dorea neapărat să editeze revista până la începutul sărbătorilor de iarnă (anul 1934) [7, f. 48] (a se vedea Anexa 4). Până la urmă, mult așteptatul titlu este aprobat de către Direcția Liceelor Militare pe 12 decembrie 1934, titlul de *Șoimii* fiind înlocuit cu *Flamuri* [7, ff. 216-220] (Anexa 5).

Așadar, începând cu 20 decembrie 1934, apar primele numere ale Revistei liceelor militare *Flamuri*, de format mic, cu dimensiunea de 23 cm × 28 cm. Editarea și-a asumat-o cunoscuta tipografie românească din Basarabia „Tigarul Moldovenesc”, proprietatea domnilor Pan Halippa (care era și membru de onoare al Comitetului Școlar al Liceului Militar „Regele Ferdinand I”) și Teofil Bologa. Pentru publicarea revistei s-au întreprins materiale de calitate, primele numere fiind tipărite pe hârtie velină, într-un turaj de 1.200 de exemplare.

În scrisorile de informare ale Liceului Militar de la Chișinău, adresate Direcției Liceelor Militare, se comunică faptul că Revista liceelor militare *Flamuri* apare sub patronajul comitetului de direcție în următoarea componență: președinte – generalul D. Marțian, director al Direcției Liceelor Militare și vicepreședinte – colonelul Ioan Demetrescu, subdirector al Direcției Liceelor Militare. Comitetul de redacție al revistei este constituit din: director – colonelul, dr. V. Nădejde; secretar de redacție – căpitan Gust. Adolf. Zikeli; redactori – maior Ioachim C., prof. Negrescu I., Borisilavski D., Malenda Tem. și Rașcu G. [7, f. 64].

Revista *Flamuri* a fost editată pe parcursul a zece ani, din 1934 până în 1944, cu perioada de refugiu la Craiova în anii ocupației sovietice. În tot acest răstimp, revista liceelor militare a respectat structura conceptuală inițială cu diversitatea tematică propusă în rubricile menționate, publicând lucrările literare și științifice remarcabile și meritorii ale elevilor din toate liceele militare românești. Publicația a inclus articole literare și științifice ale cadrelor didactice, ofițerilor de la liceele militare românești, precum și ale unor personalități cu care instituția a dispus să colaboreze. La nivelul mediului didactic militar, revista *Flamuri* a fost tratată pe bună dreptate ca fiind o contribuție la dezvoltarea

Figura 2. Colonelul, dr. Vasile NĂDEJDE, comandantul Liceului Militar „Regele Ferdinand I” în anii 1924–1935 [7, f. 192].

educației ostășești a viitorilor ofițeri, bazată pe muncă, disciplină și educație patriotică.

Actualmente, regăsim această publicație păstrată integral, cu toate numerele editate, la Biblioteca Academiei Române: Anul I/1934=1-10; Anul II/1935/1936=1-5; Anul III/1937=1-3; Anul IV/1937/1938=1-3; Anul V/1939=1-3; Anul VI/1940=1-3; Anul VII/VIII/1941/1942=1-3; Anul IX/1942/1943=1-3; Anul X/1943/1944=1-3. La Chișinău, sunt depozitate doar numerele 8-9-10, Anul I, din 20 iunie 1935 ale acestei reviste, păstrate la biblioteca Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova (Figura 3).

REVISTA LITERARĂ A LICEELOR MILITARE FLAMURI, ANUL I, NR. 8-9-10 DIN 20 Iunie 1935

În numerele deținute la biblioteca Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova – Anul I, nr. 8-9-10 din 20 iunie 1935, constatăm o varietate de articole semnate de profesori, ofițeri și elevi din mai multe licee militare din țară, și anume: Liceul Militar din Chișinău, Liceul Militar din Cernăuți, Liceul Militar din Iași, Liceul Militar de la Mănăstirea Dealul și Liceul Militar din Târgu Mureș. Articolele publicistice și lucrările literare sunt inserate la mai multe rubrici, fiind indicate speciile literare (povestiri, poezii, balade, epigrame, traduceri ș.a.), dar și compartimentele tematice: *Folclor, Pagina franceză, Pagina germană, Pagina latină și Recenzii*.

Aceste numere în volum de 381 de pagini au avut în calitate de membri ai comitetului de direcție: președinte – generalul D. Marțian, director al Direcției Liceelor Militare și vicepreședinte – colonelul Ioan Demetrescu, subdirector al Direcției Liceelor Militare. Din comitetul de redacție al revistei făceau parte: director – colonelul, dr. V. Nădejde; secretar de redacție – căpitan Gust. Adolf. Zikeli; redactori – maior C. Ioachim, Prof. G. Rașcu, T. Malenda, D. Borislavski, R. Simionescu și I. Negrescu, precum și reprezentanți ai comitetelor de pe lângă fiecare liceu militar [6].

Chiar în primul articol din cuprinsul revistei, de o semnificație istorică, intitulat „O vizită regească în Basarabia (Hotin-Bălți-Chișinău)”, semnat de colonelul,

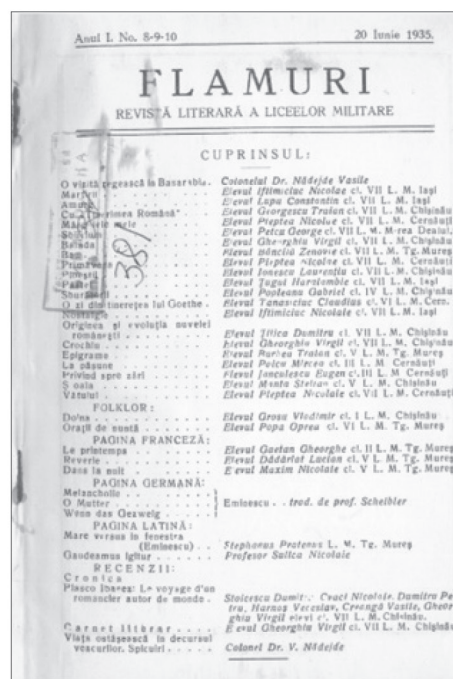
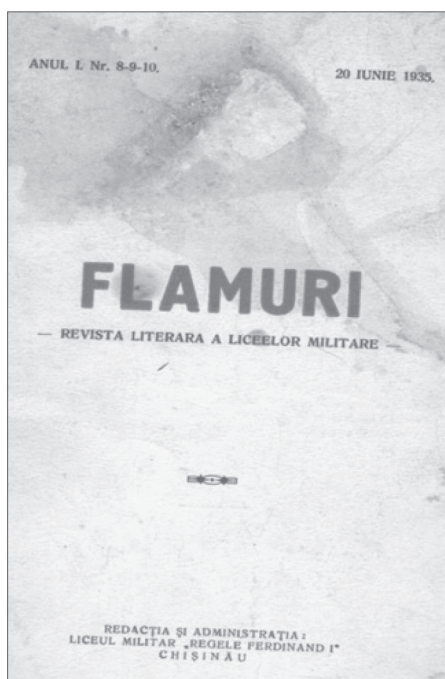

Figura 3. Revista literară a liceelor militare *Flamuri*, Anul I, nr. 8-9-10 din 20 iunie 1935 [5].

Figura 4. Trecerea în pas de defilare prin fața Majestății Sale, Regele Carol al II-lea. Chișinău, 3 iunie 1935 [6].

dr. Vasile Nădejde, este reflectată vizita în Basarabia, la 3 iunie 1935, a Majestății Sale Regele Carol al II-lea, săvârșită la cinci ani de la urcarea pe tron. În stilul publicistic al timpului, articolul semnat de colonelul Vasile Nădejde reușește să insereze inspirate numeroase imagini artistice și figuri de stil atât cu referință la personalitățile timpului, cât și la situații, contexte ale discuțiilor, crâmpie din natură, trăsături ale societății ș.a. (printre care enumerăm: „contopiri ale energiilor românești”, „apa cea vie a iubirii de țară”, „ceasul reînvierii”, „[Regele Carol al II-lea] toarnă fier în sângele tinerimii...”, „luminos program”, „Basarabia, [...] a fost bulevardul unde strămoșii noștri timp de milenii s-au ciocnit cu nesfârșitele hoarde barbare”, „luminoase directive”, „cuvinte avântate”, „oamenii îmbrăcați cu un suflet nou...”, „Majestatea Sa coboară ca un zmeu tânăr și frumos...”, „soarele scapătă după clădiri...”, „umbrele înserării se întind mereu”, „albastrul costumelor de sport înfloresc platoul” ș.a.) [6, pp. 259-270].

De remarcat prezentarea personalităților evocate în articol. Astfel, la pagina 260, autorul îl caracterizează astfel pe Suveran: „Rege făuritor de oaste, rege soldat, aviator, cercetaș, sportiv, mecena al artelor (litere, pictură, sculptură, arhitectură), urbanist, plugar, economist, sociolog, animator al școlii și credinței strămoșești... mai presus de toate însă, educator...”. De-a dreptul impresionantă este descrierea Regelui pe care autorul o face la pagina 265: „Majestatea Sa coboară ca un zmeu tânăr și frumos, ochii răsători de un albastru deschis și curat ca al cerului, înfățișarea sprintenă de voinic sportiv, majestatea regală care radiază din fiecare gest, din fiecare mișcare, farmecă, cucerește, exaltează sufletul mulțimii, care îl petrece în urale nesfârșite”. Marele Voievod Mihai este descris astfel: „La stânga Majestății Sale înaintea Marele Voievod Mihai, voinic și sprinten, serios, prea serios pentru vârsta Sa” [6, pp. 260-265].

În articolul semnat de colonelul V. Nădejde se afirmă ideea unei solidarități naționale pe care o constată

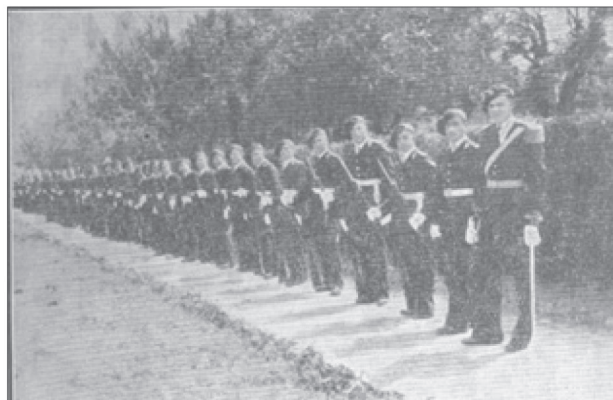

Figura 5. Garda de onoare formată din elevii Liceului Militar „Ferdinand I” din Chișinău [6].

în baza atitudinii sufletești față de acest eveniment, menționând că „bucuria obștească a izbucnit ca un torent cald...”, mobilizând diverse organizații ale timpului în pregătirea evenimentului.

Cât privește implicarea învățăceilor militari, comandantul V. Nădejde îi numește pe elevii Liceului Militar „Regele Ferdinand I” „micii mei șoimi”, care sunt aliniați „scoțând capul înainte spre a-L vedea cu o clipă mai curând pe acel demult așteptat” (p. 265). În descrierea trecerii cu pas de defilare, autorul revine la aceeași metaforă: „șoimii de la Nistru, care defilează marțial, mândri că au în fața lor icoana adorată a sufletului lor” [6, p. 265] (Figurile 4; 5).

În același articol sunt descrise vizitele de după-amiază ale Majestății Sale, „ca să-și vadă oștenii” Regimentului 30 Artilerie, Regimentului 6 Grăniceri, Regimentului 7 Vânători, Regimentului 25 Artilerie, „asupra fiecăruia din ei scoborând o rază din marele suflet al Regelui” [6, p. 266].

Deși cu aceeași vervă și entuziasm descrie V. Nădejde vizita la Liceul Militar, precum și discursul măreț și bogat în evocări istorice al Majestății Sale, Regele Carol al II-lea, ținut în seara aceleiași zile în Sala de Festivități a Municipiului Chișinău [6, p. 270]. Deosebit de relevantă și reprezentativă este referința la discuția ce a urmat, în cadrul căreia comandantul Liceului Militar, colonel, dr. V. Nădejde i-a spus Majestății Sale că „o școală trebuie să se dezvolte într-un mediu cultural...”, iar Suveranul a aprobat.

Compartimentele următoare sunt alcătuite din articole semnate de elevii diferitor licee militare din țară, poezii patriotice cu expresii literare originale, relatări sugestive despre localități și spații naturale tipice românești, epigrame cu mesaje ce satirizează calitățile negative ale personajelor evocate, traduceri literare din română în germană a unor poezii din opera eminesciană, folclor românesc cules din localitățile de baștină ale elevilor militari, scrieri în limba franceză, texte în latină ș.a.

Ca distribuție pe licee militare avem următoarea repartitie a lucrărilor publicate în aceste numere: șase articole ale elevilor de la Liceul Militar Târgu-Mureș (povestirea *Bau*, de elevul clasei a VII-a Băncilă Zenovie; epigramele *Șezătoarea s-a terminat cu romanța „Somnoroase păsărele”*, *Unui conferențiar asupra tragediei*, de elevul clasei a V-a Traian C. Burbea; *Orație de nuntă din regiunea Sibiului (auzită în comuna Sandu Sibiului de la Dăncățeș D., în vârstă de 50 de ani)*, de elevul clasei a VI-a Popa-Oprea D.; poezia *Le printemps*, de elevul clasei a II-a Găetan Gheorghe; *Reverie*, de elevul clasei a V-a Dădărlat Lucian; *Dans la nuit*, de elevul clasei a V-a Maxim E. Nicolae); cinci articole ale elevilor de la Liceul Militar din Cernăuți (poezia *Primăvara*, de elevul clasei a VII-a N. Piepștea; povestirea *O zi din tinerețea lui Goethe*, de elevul clasei a VI-a Tanasiuc V. Claudius; *La pășune*, de elevul clasei a III-a Paicu Mircea; *Privind spre zări*, de elevul clasei a III-a Ianculescu Aurel; *Vătușii*, de elevul clasei a VII-a Piepștea Nicolae); patru articole ale elevilor de la Liceul Militar Iași (poezia *Martirii*, semnată de elevul clasei a VII-a Iftimiciuc Nicolae; poezia *Amurg*, de elevul Lupu Constantic, clasa a VII-a; *Pastel* de elevul clasei a VII-a Har. Th. Țugui; *Nostalgie*, de elevul clasei a VII-a Iftimiciuc Nicolae); nouă articole ale elevilor de la Liceul Militar Chișinău (povestirea *Cu Tinerimea Română în excursie prin nordul Ardealului și Maramureșului*, de elevul clasei a VII-a Georgescu D. Traian; *Baladă*, de elevul clasei a VII-a Gheorghiu Virgil; *Ploieștii. Reportaj lizibil*, de elevul clasei a VII-a Ionescu Laurențiu; *Sburătorii* de elevul clasei a VII-a Popleanu Gabriel; *Originea și evoluția nuvelei românești*, de elevul clasei a VII-a Țilica A. Dumitru; *Croquis Ticușei*, de elevul clasei a VII-a Virgil C. Gheorghiu; *Școala*, de elevul clasei a V-a Manta Stelian. La compartimentul Folclor – *Doină* (auzită în comuna Cobâlăna-Veche, județul Sorooca), de elevul clasei I-a Grosu Vladimir; *Cronica*, de elevul clasei a VII-a Gheorghiu Virgil); articolul *Sbucium*, de elevul clasei a VII-a George Petcu de la Liceul Militar „Mănăstirea Dealu” ș.a.

Constatăm în respectivele numere și articole ale profesorilor, precum traducerea realizată de Sthepanus Pratensis din opera poetului Mihai Eminescu în limba latină, intitulată *Mare versus in fenestra*; traducerea din română în germană a poeziilor lui Mihai Eminescu *Melancolie*, *Wenn das gezeig...*, *O mutter* realizată de profesorul Liceului Militar din Chișinău și al Liceului Mănăstirii Dealu, R. Scheibler; articolul cu referințe istorice despre imnul *Gaudeamus igitur!* semnat de profesorul N. Sulica. Trebuie menționat faptul că impunătorul conținut și volum al revistei se încheie cu rubrica *Carnet literar și artistic* îngrijită, integral de colonelul, dr. V. Nădejde.

CONCLUZII

Politica culturală bine orientată la nivelul învățământului național, subsecvent și cel militar, în scopul integrării provinciilor unite în viața culturală românească, reprezenta un factor de consolidare a unității și de asigurare a securității statului [20, p. 44]. Grație oamenilor politici ai timpului – scriitori, pedagogi de renume și, nu în ultimul rând, oameni de cultură, se reușește să se impună ca o necesitate imperioasă ideea unității învățământului în spațiul românesc, care determina necesitatea cultivării unității identitare și culturale naționale. Cu atât mai mult, pentru instituția de apărare era și o cauză instituțională de consolidare a unității sistemului militar. Mijloacele și metodele de realizare implicau, după cum am menționat, popularizarea științei și promovarea valorilor culturale românești. Acest fapt s-a realizat prin editarea și distribuirea la Chișinău pe parcursul mai multor ani a diferitor reviste militare, printre care și revista *Flamuri*, destinată tuturor instituțiilor militare de învățământ (treapta liceală) din România. Publicația, denumită și Revista literară a liceelor militare *Flamuri*, reprezenta o platformă de afirmare a tinerelor talente militare, fiind și expresia manifestării performanțelor obținute de tineri în diverse domenii precum știință, literatură, sport, cultură ș.a., dar și un program instituțional cu un conținut cultural și științific, ca expresie fidelă a politicilor educaționale ale timpului.

ANEXA 1 [7, ff. 12-15]

STATUTUL

de organizare și funcționare a revistei „ȘOIMII” a liceelor militare

Art. 1. Cu începere de la 1 septembrie 1934, ia ființă revista „Șoimii” a liceelor militare.

Revista va avea două secțiuni, și anume:

- partea literară, cu sediul la Liceul Militar „Regele Ferdinand”, Chișinău;

- partea științifică, cu sediul la Liceul Militar „Mihai Viteazu”, Tg. Mureș.

Art. 2. După trei ani de funcționare sediul revistei va fi schimbat prin rotație la alte licee militare, după hotărârea M.A.N. Direcția Liceelor Militare.

Scopul

Art. 3. Scopul revistei este formarea spiritului de solidaritate și camaraderie al viitorilor ofițeri încă din primele începuturi ale vieții ostășești prin legături intelectuale, singurele care țin strâns uniți pe toți acei ce se găsesc grupați în jurul aceluiași idei. Revista tinde așadar să se ajungă prin camaraderie intelectuală la camaraderie profesională.

Revista va publica lucrările literare și științifice meritorii ale elevilor liceelor militare, dezvoltând în ei dorința de a se distinge prin muncă și talent.

Aceste publicațiuni vor fi gustate în orele de răgaz cu un deosebit interes de masa elevilor din liceele militare, care vor avea astfel la îndemână un mijloc plăcut de distracție apropiat mentalității lor și care în același timp îi va instrui.

Revista va publica de asemenea articole literare și științifice ale ofițerilor și profesorilor de la liceele militare, care ar putea interesa pe elevi; se vor da întâietate articolelor privitoare la pedagogie practică, cu soluții aplicabile la viața de internat din liceele militare, precum și celor ce sunt în măsură de a contribui la dezvoltarea educației oștășești a viitorilor ofițeri.

În concluzie revista liceelor militare va avea de scop să concretizeze și pe care publicisticii periodice forma ideală a instituției liceelor militare, care făurește caracterele de care țara are atâta nevoie.

Organizarea intelectuală

Art. 4. Revista „Șoimii” se pune sub patronajul Măriei Sale Marelui Voievod Mihaiu de Alba Iulia, moștenitorul tronului.

Directorul Liceelor Militare va funcționa ca Președinte de onoare al revistei, iar Subdirectorul ca Vice-președinte de onoare.

Comandanții liceelor militare unde își au sediul secțiunile literare și științifice ale revistei vor îndeplini atribuțiunile ce revin directorilor de revistă, iar directorii de studii pe acea a primilor redactori.

Art. 5. Comitetul de redacție al revistei se va completa în modul următor:

Revista „Șoimii” partea literară cu câte un profesor de limba română, filosofie, limba franceză, limba latină, gimnastică, desen și ajutorul direcției de studii, dintre profesorii liceului respectiv, după propunerea directorului revistei.

Revista „Șoimii” partea științifică.

Art. 6. Pe lângă fiecare liceu militar va funcționa un comitet de redacție pentru partea literară și unul pentru partea științifică, care va primi, vedea, tria lucrările prezentate de elevii liceului respectiv; acela pe care comitetul le va găsi bune le va trimite la sediul revistei cu recomandăția de a se publica. Aceste comitete vor fi numite de către Comandanții liceelor militare.

Comitetul revistei va fi ajutat de un comitet de elevi, care conduc Asociația literară și științifică a elevilor liceului și care cunosc producțiunile camarazilor lor pentru șezători și revistă.

Art. 7. Revista „Șoimii” partea literară va cuprinde pe lângă lucrările literare și de folclor, o pagină franceză, o pagină latină, una de sport, una artistică (desene originale, picturi ale elevilor), cronică liceelor militare, recenzii și poșta redacției.

Art. 8. Revista „Șoimii” partea științifică va cuprinde [spațiu gol]

Art. 9. Revista „Șoimii” va edita anual câte 10 numere (una pe lună) de fiecare secțiune în mărime de 2 și ½ - 3 coale de tipar (40-48 pagini).

Coperta va fi aceeași la ambele secțiuni, în afară de specificarea părții literare sau științifice și sediul secțiunii.

Condițiile tehnice ale editurii (coperta, hârtia, tiparul) vor fi ireproșabile.

Administrația

Art. 10. Directorii celor două secțiuni ale revistei vor avea atribuțiunile și răspunderea directorilor de revistă.

Secretarul de redacție, numit de director, va îndeplini și serviciul de contabil al revistei; casierul blocului de la sediul revistei va presta serviciul de încasator și plătitor al revistei.

Cenzorii vor verifica în fiecare an până la 1 august gestiunea revistei, încheind un proces-verbal de cele constatate, în dublu exemplar, din care unul se înaintează Direcției liceelor militare.

ANEXA 2 [7, f. 30]

No 5476

5 octombrie 1934

Liceul Militar „Regele Ferdinand I”
cătore

Liceul Militar _____

Urmând să apară în curând la Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău, partea literară a revistei liceelor militare, cu onoare vă rugăm să binevoiți a forma la Liceul Dvs. câte un comitet de redacție al acestei reviste și care să trieze lucrările pe care le vor prezenta profesorii, ofițerii și în special elevii liceului Dvs.

Lucrările pe care acest comitet le va găsi potrivite ca să apară în partea literară a acestei reviste, cu onoare vă rugăm să ni le trimiteți cât mai curând și cel mai târziu până la 5 ale fiecărei luni pe adresa „Liceul Militar R. F. I” pentru revista „Șoimii”.

Revista va cuprinde următoarele părți:

- Pagina literară și de folclor,
- Pagina franceză și latină,
- Pagina sportivă,
- Pagina distractivă.
- Cronică liceelor militare,
- Recenzii,
- Poșta redacției.

Comandantul Liceului Militar

„Regele Ferdinand I”

Colonelul Nădejde Vasile

Director de studii

ANEXA 3 [7, ff. 38-39]

Nr. 6080 din 25.X.1934

Liceul Militar „Regele Ferdinand I”

cătore M.A.N. Direcția Liceelor Militare

Am onoarea a raporta că în urma sugestiilor primite de la Domnul Subdirector al Liceelor Militare de a propune mai multe titluri pentru revista liceelor militare, propunem unul din titlurile de pe verso, așezate în ordinea preferinței.

Față de obiecțiunile aduse de comitet cu titlul „ȘOIMII” propus pentru revistă este un apelativ al elevilor de la Liceul

Militar „Nicolae Filipescu”, îmi iau permisiunea a raporta că acest titlu l-a purtat revista liceelor militare, înființată în 1925 la Tg. Mureș și care a activat timp de 5 ani și că educația elevilor tuturor liceelor militare trebuie să fie inspirată de o ideologie unitară. Dacă această justificare este acceptată, atunci am avea avantajul unei tradiții mai vechi, față de care avem unele angajamente mai vechi. Pentru documentarea acestor afirmații, anexăm în copie scrisorile trimise revistei „Șoimii” de către Domnul General Inspector Lupescu, pe atunci, Șeful Marelui Stat Major al Armatei și Domnul Profesor Nic. Iorga, marele nostru istoric.

Oricare ar fi hotărârea pe care ar lua-o Ministerul relativ la chestiunea titlului, odată cu aprobarea statutului revistei, este absolut necesar să se trimită acest statut tuturor liceelor militare, cu ordinul categoric de a se conforma relativ la chestiunea unei efective colaborări a elevilor, această chestiune făcând obiectul controlului și aprecierii Direcțiunii Liceelor Militare.

Insistăm asupra acestei chestiuni, deoarece materialul pentru revistă nu trebuie să facă obiectul preocupărilor elevilor unui singur liceu militar, deoarece atunci ne-am îndepărta de la scopul principal al activității și preocupărilor elevilor, care este satisfacerea îndatoririlor lor școlare.

Pentru documentarea acestei afirmațiuni amintesc faptul că 2/3 din colaboratorii revistei acestui liceu de anul trecut au fost eliminați din cauza repetenței.

Amintim de asemeni pentru evitarea oricărei confuzii, că titlul revistei liceelor militare trebuie să fie același, numai că redactarea va fi în două caiete la Chișinău și Tg. Mureș cu subtitlul:

- I. Revista elevilor liceelor militare
Partea literară
- II. Revista elevilor liceelor militare
Partea științifică

*Comandantul Liceului Militar
„Regele Ferdinand I”
Colonelul Nădejde Vasile*

Sugestii pentru titlul ce urmează să se dea revistei liceelor militare

1. Șoimii
2. Pui de lei
3. Flamuri înaripate
4. Flamuri
5. Drumul gloriei
6. Pro Patria
7. Calea biruinței
8. Steagul nostru
9. Credință și Ideal
10. Avântul
11. Crezul nostru
12. Izbânda
13. Glia
14. Flacăra
15. Scutul țării

ANEXA 4 [7, f. 48]

Nr. 7258

din 5 decembrie 1934

*Liceul Militar „Regele Ferdinand I”
către M.A.N. Direcția Liceelor Militare*

Am onoarea a reveni la raportul Nr. 4947/934 și Nr. 6080/934, rugându-vă să binevoiți a soluționa chestiunile referitoare la revistă (Statutul propus), a fixa numele revistei și a da cuvenitul ordin pentru a putea scoate înainte de sărbători primul număr al revistei.

Până în prezent celelalte licee (în afară de Lic. Mil. Tg. Mureș) nu ne-au trimis material pentru revistă; liceul însă poate scoate primul număr cu material de la elevii noștri, deși ar fi de dorit ca revista să prezinte înfățișarea unei efective colaborări a elevilor tuturor liceelor militare.

*Comandantul Liceului Militar
„Regele Ferdinand I”
Colonelul Nădejde Vasile*

ANEXA 5 [7, ff. 216-220]

**Darea de seamă
asupra activității revistei „FLAMURI”
pe anul școlar 1934/35**

1. Redacția:

Vechea revistă a liceelor militare „Șoimii”, cu sediul la liceul militar Târgu-Mureș, încetând activitatea ei după o rodnică activitate de cinci ani (1925-30), iar revista „Crai Nou” cu sediul la Liceul Militar Chișinău, având mai mult un caracter de interes local, Direcțiunea Liceelor Militare hotărând înființarea unei reviste a liceelor militare care să contribuie în cea mai mare măsură la crearea unei ideologii, al unui suflet unic al liceelor militare, revista „Flamuri” ia ființă pe anul 1934/35 cu scopul de a forma spiritul de solidaritate și camaraderie a elevilor tuturor liceelor militare prin legături intelectuale, singurele care țin strâns uniți pe toți cei care se găsesc grupați în jurul aceluiași idei, între care trebuie să predomină ideea națională cu motorul ei de jertfă supremă. Sediul acestei reviste este la Liceul Militar Chișinău, având câte un comitet de redacție la fiecare liceu militar cu scopul de a tria lucrările prezentate de elevi pentru a fi publicate.

Primul număr apare la 20 decembrie 1934 (1-2), având un număr de 68 de pagini, cu un material variat de proză și poezie. Apariția tardivă a primului număr se datorește faptului că abia în ziua de 12 decembrie ne sosește din partea Direcției aprobarea noii titulaturii de „Flamuri” a revistei. Apoi articole de la alte licee ne lipsesc aproape de tot, așa încât primul număr apare mai mult cu contribuțiuni ale elevilor, profesorilor și ofițerilor din liceul militar Chișinău, afară de două poezii scrise de elevi ai liceului militar Iași și a unei compoziții franceze scrisă de un elev al liceului militar Târgu-Mureș.

Abia în urma raportului Nr. 8089 din 2 ianuarie prin care revenim cu cererea de a înființa pe lângă fiecare liceu militar câte un comitet de redacție, care să trieze lucrările prezentate de elevii liceului respectiv, trimițându-ne numai pe acelea pe care comitetul le va găsi bune, însoțite de un

tabel, dintre care unul se va trimite nouă, iar celălalt se va înainta Direcției Liceelor Militare, afară de liceul Mănăstirea Dealului, de la care – fiind sub regim special – nu primim decât lucrări izolate și trimise din inițiativa elevilor. Astfel, în numărul 3-4 din 20 ianuarie 1935 am putut publica pe lângă trei articole ale elevilor de la liceul militar Iași și patru articole respective, poezii ale liceului militar Craiova și o poezie trimisă de un elev de la liceul militar Mănăstirea Dealului, iar trei articole fiind scrise de către elevii liceului nostru, la care se adaugă Cronică, Carnetul literar și artistic și Revista revistelor scrise exclusiv de către elevii L.M. Chișinău. Acest număr cuprinde 84 de pagini, având ca și primul număr diferite ilustrațiuni.

Numărul 5-6-7 al revistei „Flamuri” din 20 martie 1935 cuprinde cinci articole proză sau poezie ale elevilor liceului militar Târgu-Mureș, două articole ale elevilor liceului militar Iași, două ale elevilor liceului militar Craiova și cinci ale liceului militar Chișinău, la care se adaugă de asemenea Cronică, Carnetul literar și Revista Revistelor scrise de elevii noștri și dintre care relevăm în special partea geografică a cronicei condusă de dl profesor G. Rașcu. La acest număr se adaugă și contribuțiuni artistice ale elevilor, și anume diferite clișee vignete executate de către elevii liceului militar Chișinău sub conducerea dlui profesor R. Simionescu și prin care se dă revistei și o înfățișare exterioară frumoasă. Acest număr cuprinde 104 pagini.

Numărul 8-9-10 al revistei „Flamuri”, care a apărut la 20 iunie 1935, cuprinde 124 de pagini, publicând șase articole ale elevilor din liceul militar Târgu-Mureș, șase articole ale elevilor din liceul militar Cernăuți, trei articole ale elevilor din liceul militar Iași și opt articole ale elevilor din liceul militar Chișinău. În acest număr se mai adaugă câteva clișee executate de elevii liceului nostru, cât și o foaie cu titlul revistei care se va întrebuița la legarea în volum a întregii reviste pe anul școlar 1934/35.

Încă în numărul 3-4 al revistei redacția revistei a instituit un premiu de 300 de lei pentru cele mai bune articole cu diferite articole național-patriotice. Până la încheierea anului 1934/35 nesusindu-ne decât câteva articole prea slabe, rămâne să se reinnoiască acest concurs pe anul 1934-35.

2. Administrația:

Căutând de la început a da revistei „Flamuri” și o înfățișare exterioară prin care să poată concura cu revistele bune din țară, am dat multă atenție execuției ireproșabile a revistei în ceea ce privește hârtia, tiparul, cât și broșarea revistei. Am făcut în acest scop apel la prima tipografie românească din Basarabia „Tiparul Moldovenesc”, proprietatea domnilor Pan Halipa și Bologna. În acest scop s-a întrebuițat numai material de primul rang, scoțându-se revista într-un număr de 1200 de exemplare numai pe hârtie velină. Deși am socotit că și liceul militar Mănăstirea Dealului se va abona la un număr de reviste care să corespundă cu jumătatea efectivului său – adică ca. 160, acest liceu n-a făcut decât un abonament de 8 exemplare, așa că ne-a rămas un număr de reviste la dispoziție care le-am trimis la diferite autorități și personalități și acestea în mod gratuit. Iată numărul abonaților pe anul 1934/35:

Liceul Militar Cernăuți	150
Liceul Militar Iași	173
Liceul Militar Târgu-Mureș	246
Liceul Militar Craiova	202
Liceul Militar Chișinău	100
Liceul Militar Mănăstirea Dealului	8
Liceul de fete „Regina Maria” Chișinău	2

Total

881

Veniturile revistei „Flamuri” pe anul 1934/35 au fost de lei 91700, din care a rămas neachitată suma de lei 2600 de către liceul militar Târgu-Mureș. Cheltuielile propriu-zise în contul revistei sunt de lei 71000. Diferența de lei 20000 s-a vărsat în contul revistei „Atheneum” de la liceul militar Iași, ajutor pe care l-am dat acestei reviste în urma cererii dv. Din această cauză însă revista „Flamuri” a trebuit să renunțe la tipărirea numărului 11-12 pe anul 1934/35.

Iată bilanțul veniturilor și a cheltuielilor pe anul 1934/35:

Cheltuieli			Lei
22.XII	1934	Nr. 1-2 Flamuri	12355
15.I	1935	vărsat Atheneum	5000
20.I	1935	Nr. 3-4 Flamuri	15980
10.III	1935	Nr. 5 Flamuri	6200
20.III	1935	Nr. 6 Flamuri	6200
30.III	1935	Nr. 7 Flamuri	6251
18.IV	1935	vărsat Atheneum	15000
27.IV	1935	vărsat Atheneum	473
I.VI	1935	Nr. 8 Flamuri	8000
10.VI	1935	Nr. 9 Flamuri	8000
26.VI	1935	Nr. 10 Flamuri	8241
Total			91700

Venituri			Lei
23.I	1935	L.M. Cernăuți	10000
3.II	1935	L.M. Tg. Mureș	20000
29.I	1935	L.M. Iași	20760
8.III	1935	L.M. Craiova	6060
10.III	1935	L.M. Chișinău	10000
8.III	1935	L.M. Tg. Mureș	2000
18.III	1935	L.M. Craiova	12120
II.III	1935	L.M. M. Dealului	840
14.III	1935	L.M. Cernăuți	5000
4.III	1935	L. de fete Chișinău	240
6.IV	1935	L.M. M. Dealului	60
Total			87080

3. Propuneri

1. Pentru ca revista „Flamuri” să poată să apară cu un material bogat și bine selecționat, propunem ca ea să apară trimestrial odată cu încheierea fiecărui trimestru, fiecare număr având aproximativ câte 120 de pagini, comitetele de redacție ale fiecărui liceu să fie obligate a ne trimite materialul necesar cel mai târziu până la datele: 10 decembrie, 5 martie, 31 mai.

2. Întrucât revista „Știință și progres” în urma părerilor profesorilor de specialitate cuprinde un material prea greu pentru capacitatea elevilor din curs inferior, am onoare a propune ca toți elevii cursului inferior să se aboneze exclusiv la revista literară „Flamuri”, rămânând ca revista „Știință și progres” să o aboneze jumătatea din efectivul cursului superior din liceele militare.

3. Costul abonamentului pe anul 1935/1936 să fie de lei 100 pe care însă să putem conta integral, rămânând ca existența revistei Atheneum să fie asigurată prin alte mijloace.

Comandantul Liceului Militar „Regele Ferdinand I”
Colonel [semnătura]

BIBLIOGRAFIE

1. Crețu, V. Evoluția învățământului primar și secundar în Basarabia în anii 1918–1940. Teză de doctor în istorie, Chișinău, USM, 2020.

2. Xenofontov, I.V. Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău – „uzină de energie națională”. În: Conferința Științifică Internațională „Gândirea Militară Românească”. 2023, 582-591.

3. Fărcaș P., File de istorie. În: Inimi sub drapel, număr aniversar. Colegiul Militar Liceal „Mihai Viteazul”, 2009, 7-11.

4. Leșcu, A. Învățământul militar din Basarabia în perioada interbelică. Liceul Militar „Regele Ferdinand I” din Chișinău. În: Revista Militară. Studii de securitate și apărare, nr. 1(15), 2016, 90-109.

5. Camera Națională a Cărții, Colecția „Basarabiana”, [online] <https://zenodo.org/records/10521809> (consultat: 17.I.2024).

6. Burlacu, V. Istoria contemporană a românilor, Partea I (1918–1940), Vol. II. Chișinău, 2016, 368 p.

7. Arhivele Militare Naționale Române, Depozitul Central de Arhivă „General Grigore Constandache”. Pitești, FLAMURI. Revista literară a liceelor militare, dos. nr. crt. 29.

Valentina Rusu Ciobanu. *Citate din istoria artelor*, 1978, tempera și culori acrilice pe pânză, 89 × 112,2 cm (MNAM).